

Taide ja luova ilmaisu

OSA 4

Mitä on kaunokirjallisuus?

Sisältö

1. Mitä on kaunokirjallisuus?
2. Mitä ovat kaunokirjallisuuden lajit?
3. Millaista on kirjallisuuden kieli?
4. Lähteet
5. Yhteystiedot

1. Mitä on kaunokirjallisuus?

Mikä tämä teksti on?

Omenapuu ojentelee puisia käsiä.

*Se levittää valkoisten kukkien tuoksua,
uuden kesän kevyttä hajuvettä.*

Tuija Takala: Onnen asioita. Avain 2017

Kaunokirjallisuus = fiktio

- Edellisellä sivulla on **runo**.
- Kirjailija käyttää mielikuvitusta:
 - Hän keksii itse asiat.
 - Hän haluaa jakaa ajatukset ja tunteet.
- Hän valitsee sanat ja lauseet, joissa on kielen kuvia, esimerkiksi
 - Puulla on kädet.
 - Kesällä on hajuvettä.
- Runossa ei ole siis tietoa vaan mielikuvitusta.
- Lukija saa **mielikuvia**: omaan mieleen sanoista kuvia, tunteita, ajatuksia.

Kaunokirjallisuus = fiktio

- Kaunokirjallisuus ja fiktio tarkoittavat samaa asiaa:
 - Kirjailija on keksinyt itse kirjan asiat.
 - Kirjailija on käyttänyt mielikuvitusta.
 - Kirjailija on keksinyt asiat, henkilöt ja tapahtumat.
- Silti kirjan asiat, henkilöt, elämä ja maailma tuntuvat todelta.
- Lukija **eläytyy** – elää mukana.

Kaunokirjallisuus

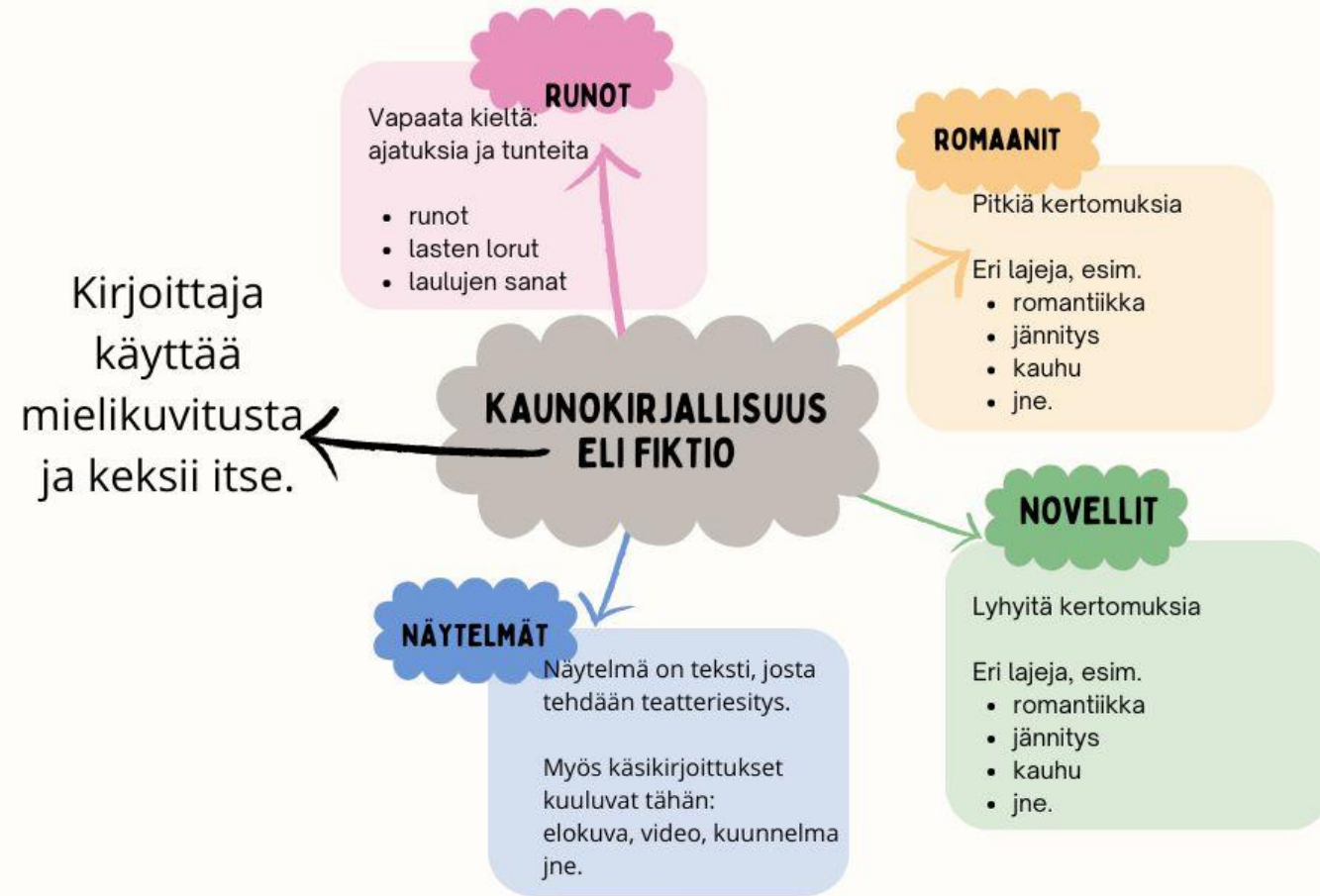
- *Kauno?* Se tulee sanasta *kaunis*.
- **Kaunokirjallisuus** on fiktiota eli kirjailija on
 - keksinyt kirjan asiat
 - käyttänyt mielikuvitusta.
- Onko kaunokirjallisuus aina kaunista?
 - Ei: siinä on erilaisia aiheita.
 - Ei: eri ihmisten mielestä eri asiat ovat kauniita.

2. Mitä ovat kaunokirjallisuuden lajit?

Kauno- kirjallisuuden lajit

Romaanit = pitkät kertomukset

- Romaanit voivat olla
 - rakkausromaaneja - aiheena on rakkaus
 - jännitysromaaneja - aiheena on rikos tai muu jännittävä asia
 - kauhuromaaneja - aiheena on kauhu ja pelko
 - historiallisia romaaneja - romaani kertoo menneistä ajoista
 - fantasiaromaaneja - romaani kertoo ajasta ja maailmasta, jota ei ole oikeasti ollut
 - ihmissuhteromaaneja - romaani kertoo ihmisten suhteista
 - jne. eli romaaneja on paljon erilaisia.

Novellit = lyhyet kertomukset

- Novellin pituus voi olla vain yksi sivu tai monta kymmentä sivua.
- Henkilölle tai henkilöille tapahtuu jotain uutta tai erilaista.
- Voit lukea nyt selkokielen lyhyen novellin tai sadun:
 - [Anni Lehto: Sana sanalta. Selkokielistä tarinoita.](#)
 - [Papunet: Selkokielistä nuorten tarinoita](#), esimerkiksi Lauran bileet ja Peuranmetsästäjä
 - [Papunet: Selkokielistä satuja](#), esimerkiksi Tuhkimo, Ruma Ankanpoikanen ja Keisarin uudet vaatteet.

Runo = lyriikka

- Runo on usein lyhyt teksti:
 - havaintoja
 - ajatuksia
 - tunteita.
- Runon sanat luovat lukijan mieleen kuvia.
- Runossa on usein lyhyet rivit eli **säkeet**.
- Runossa tulee muutaman rivin jälkeen tulee tyhjä rivi:
 - **Runon säkeistö** päättyy.

Esimerkki selkorunosta:

*Annan sinulle kaksi sanaa:
Kiitos.
Anteeksi.*

*Annan sinulle kaksi silmää.
Katso silmiin,
kun sanot:*

*Anteeksi.
Kiitos.*

*Ole hyvä,
olet valmis maailmaan.*

(Tuija Takala: Alusta loppuun, Avain 2023)

Näytelmät ja käsikirjoitukset

- Näytelmä tai elokuva on ensin teksti.
- Näytelmään ja elokuvan käsikirjoitukseen on kirjoitettu esimerkiksi
 - henkilöiden puhe
 - keskustelut
 - tapahtumat
 - tapahtumien paikat.
- Näytelmiä ja elokuvia on monenlaisia, esimerkiksi
 - komedia - huumoria ja hauskuutta
 - romanttinen komedia - rakkautta ja huumoria
 - draama - vakavia tai uusia asioita henkilöiden elämässä ja suhteissa
 - tragedia - surullisia, vaikeita asioita henkilöiden elämässä ja suhteissa
 - tragikomedial - surullisia ja hauskoja asioita.

3. Millaista on kaunokirjallisuuden kieli?

Kaunokirjallisuus ja kieli

- Kaunokirjallisuuden kieli saa olla vapaata.
- Kaunokirjallisuudessa ei ole sääntöjä.

Kaunokirjallisuus ja aika

- Kieli vaihtelee eri aikoina.
- Esimerkiksi **vanhoissa runoissa** on usein alkusointu tai loppusointu.
 - Runon rivien sanat alkavat tai loppuvat samalla lailla.

- Esimerkki: Eino Leinon runo ”Suvi-illan vieno tuuli” on runokokoelmasta *Elämän koreus* (1915).
- ***Suvi-illan vieno tuuli*** -

Suvi-illan vieno tuuli

huokaa vuoren alta,

hongikon polkua hopeoipi

kuuhut taivahalta.

Hiljaa huojuu korven honka,

kaukana käkö kukkuu,

vaieten astuvi vaeltaja,

mielen murhe nukkuu.

Esimerkki: vanhasta uuteen

- Esimerkki: Eino Leinon runo ”Suvi-illan vieno tuuli” on runokokoelmasta *Elämän koreus* (1915).
- ***Suvi-illan vieno tuuli***
- Esimerkki: sama runo selkokielellä (mukautus Tuija Takala 2024)
- ***Kesäillan hiljainen tuuli***

*Suvi-illan vieno tuuli
huokaa vuoren alta,
hongikon polkua hopeoipi
kuuhut taivahalta.*

*Hiljaa huojuu korven honka,
kaukana kähkö kukkuu,
vaieten astuvi vaeltaja,
mielen murhe nukkuu.*

*Kesäillan hiljainen tuuli
huokaa vuorelta,
metsän polkua valaisee
kuu taivaalta.*

*Hiljaa heiluu metsän puu,
käksi kukkuu kaukana,
kävelijä kulkee hiljaisena,
mielen murhe nukkuu.*

4. Lähteet

Lähteet

- Copilot. 2024. Mm. tiedonhaku, -arviointi ja muokkaus: taide, luovuus, taide työssä, taide ja hyvinvointi.
- Koulukino. Elokuva osana opetusta. 2024. www.koulukino.fi/opettajalle/elokuva-koulussa/. Luettu 18.8.2024.
- Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. 2009. <https://fisme.fi/musiikkikasvatuskirja/>. Luettu 18.8.2024.
- Opetushallitus. Materiaaleja kuvataiteen opetuksen tueksi. 2024. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/materiaaleja-kuvataiteen-opetuksen-tueksi>. Luettu 27.8.2024.
- Opetushallitus. Santaide ja kirjallisuus. 2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sanataide-ja-kirjallisuus>. Luettu 27.8.2024.
- Opetushallitus. Taiteen lajit. 2024. www.oph.fi/sites/default/files/documents/111235_tauteet_lista.pdf. Luettu 8.8.2024.
- Selkokeskus. Selkokirjallisuus. <https://selkokeskus.fi/selkokirjallisuus/>. Luettu 8.8.2024.
- Strata. Taiteen monet kasvot. 2023. <https://strata.fi/>. Luettu 18.8.2024.
- Suomen sanataideopetuksen seura. 2024. <https://sanataide.fi/>. Luettu 13.9.2024.

5. Yhteystiedot

Tekijät

- Tuija Takala (tuija.takala@edu.hel.fi) & Anne Willemsen-Puranen
- Työryhmä: Tuija Takala, Maria Sirviö ja Anne Willemsen-Puranen

VIERKO

Vieraskielisen opetuksen kehittäminen

Kotimaisten kielten opetuksen
tarjonnan ja laadun kehittäminen
ammattillisessa koulutuksessa

2024

Lisätietoa:

<https://www.keuda.fi/keuda/hankkeet/vierko/>

